

Stroppa Lajos kolozsmonostori apát.

(1592—1597)

Az 1556 április 28-án Kolozsvárt tartott erdélyi országgyűlés (partialis congregatio) Erdély területére kimondotta a katolikus egyházi javak szekularizálását,¹ miáltal Erdély egyébként is zilált katolikus egyházi életének megadta a kegyelemdőfést. Az egyházi főurak, a kik még éltek a régibb jó időkből, kihúzódtak az ausztriai ház védőszárnyai alá, az egyházi javak meg világi kezekre vándoroltak át. János Zsigmond, az új erdélyi fejedelem, maga is csakhamar hátat fordított a régi hitnek, minek következtében megszakadt minden személyes és hivatalos összeköttetés közte s a római szentszék között, holott ez az összeköttetés néhai atyja, János király életében elég meleg volt; de egyúttal megszűnt az erdélyi fejedelem részéről még lehetősége is annak, hogy új katolikus egyházi méltóságokat teremtsen, még ha óhajtott volna is. A magyar királyoknak már évszázadokon keresztül gyakorolt apostoli joga így hát nem oszlohatott meg, mint birodalmuk s a Habsburg-királyok éltek vele minden ellenkezés nélkül még Erdélyre nézve is, habár csak képletesen, a címek pusztá adományozásával.

Ilyformán nevezi ki I. Ferdinánd király az első címzetes kolozsmonostori apátot, János domonkos szerzetes személyében (a ki 1557 augusztus 1-én az általános esztergomi egyházi vizsgálat alkalmával Oláh Miklós primás előtt igazolta magát) mint törvényes kolozsmonostori apátot. A felvetett kérdésekre határozott bizonyítékokkal felel: apátságát a Felségtől, egyházi felavatását pedig a jelenlegi primástól kapta a törvényes négy hónapon belül a kinevezés után Pozsonyban, domonkos létére pedig pápai engedélyvel fogadhatta el a kinevezést.² Ez a János barát, a ki talán sohasem látta színét apát-

¹ Veszely Károly: Erdélyi egyháztörténelmi adatok I. k. 166. l.

² Péterffy Károly: *Sacra concilia ecclesiae Romanae Catholicae in regno Hungariae celebrata 1617—1715.* (Pozsony, 1741—2.) II. k. 9. l.

ságának, 1561 január 28-án³ kolozsmonostori apátsága megtartása mellett csanádi püspök lett s mint ilyent küldte ki képviselőül a magyar klérus a trienti zsinatra Dudich András turini püspökkel s ott is halt meg 1562 november 13-án.⁴ Azok a történetírók, a kik eleddig a kolozsmonostori apátság és apáti cím történetével foglalkoztak, János domonkos barát halálától kezdve kétszáz évig nem tudnak újabb címzetes apátról, mert *Jakab Elek* szerint nagyon helyesen: „hogy e címet a nemzeti fejedelmek korszaka alatt, kik viselték, erdélyi kútfejeink el nem igazítanak.”⁵ Ezek tényleg nem szolgálnak új adattal, de véletlen szerencse folytán mégis bővebb felvilágosítást nyerhetünk egy közbeneső címzetes apátról, Stroppáról.⁶

Stroppa Lajos bresciai olasz származású pap születési idejét 1510—20 közé tehetjük. A sors úgy látszik korán a Habsburg-ház belső szolgálatába sodorta, mert agg korában írt leveleiben gyakran emlegeti éveinek hosszú sorát, a melyet a Habsburgok szolgálatában töltött el. I. Miksa császár leányának, Erzsébetnek házi káplánja, s alamizsnámestere volt és úrnőjét valószínűleg elkísérte Franciaországba is, midőn az IX. Károly francia király felesége lett 1570 novemberében.⁷ Erzsébet királynő, miután 1574 május 30-án⁸ özvegygyé lett, visszatért hazájába s itt kezd Stroppa alakja kidomborodni. Bizonyára ama papok példája indította meg, a kik magasrangú pártfogóik révén magas egyházi méltóságokat szereztek maguknak s mint 70—80 éves ember fordult asszonyához, hogy hű szolgálata fejében eszközöljön ki neki valami apátságot vagy prépostságot, mely neki az infulával díszit, jövedelmével pedig anyagi jólétet biztosítana.

Erzsébet királynő bizonyára csak mikor az örökös tartományokban nem talált megfelelő üres helyet védenecze számára, gondolhatott Magyarországra. Első dolga volt az ügyet megbeszélni az akkori magyarországi királyi helytartóval, Istvánffy Miklós nádori helynökkel.

³ Batthyány Ignác: Sancti Gerardi scripta et acta hactenus inedita cum serie episcoporum Chanadiensium [Gyulafejevárv 1790.] 149—53. l.

⁴ Frankl Vilmos: A magyar papok a trienti zsinaton (Esztergom, 1863.) 125. l.

⁵ Jakab Elek: Apátságok Erdélyben. Magyar Történelmi Társ. XIII. k. 14. l.

⁶ Folyamodványára és a rávonatközo iratokra Veress Endre bukkant az Országos Lt. „Történelmi Emlékek“ 6. csomójában. Pártfogója IX. Károly francia király özvegye, Erzsébet 1589 augusztus 16-án 70 év körülinek, míg ő maga 1594 körül 87 évesnek mondja magát.

⁷ Nagy Képes Világtörténet; VIII. k. (Az ellenreformatio kora) 197. l.

⁸ Id. h. 207. l.

Ez nem adhatott valami biztató felvilágosítást, hiszen Erdélyben az egyházi javak világi kézen voltak, Magyarországon meg annak a kevés egyházi birtoknak, mely még tényleg, az egyház kezén volt éppen elég volt fenntartani a török hódoltsági területről kiszorított s ily módon tulajdonképpen „in partibus infidelium“ élő főpapokat. A királynőnek tehát nem volt más választása, mint védenczével együtt megelégednie valamely javaitól megfosztott prépostság vagy apátság címével. Erre az esetre a királyi helytartó legajánlatosabbnak tartotta a kolozsmonostori apátságot, melynek jövedelmét az erdélyi vajda foglalta le, de a collatio jogát a Felség gyakorolta s éppen mert idegen fejedelemség területén volt, a magyar rendek sem zúgolódhattak, hogy törvény ellenére idegennek jut egyházi méltóság.

Erzsébet királynőnek kénytelen-kelletlen a királyi helytartó tanácsával kelle megelégednie s 1589 augusztus 16-án kéri testvérét, Rudolfot, hogy alázatos kérését meghallgatva, adja Stroppa Lajos udvari káplánjának s házi alamiznamesterének a kolozsmonostori apáti cíjmet, minthogy az senkit sem rövidít meg.⁹ Kérésének támogatására Mátyás főherczeget is felkérte, a ki megbeszélvén az ügyet a királyi helytartóval s a nyitrai püspökkel gyors cselekvéssel kirántja az ügyet abból a kátyúból, melybe a prágai udvar bürokratikus lassúsága sülyesztette.

Magát ez utóbbi levelet nem ismerjük, csak Rudolfnak 1591 márczius 22-én Prágában kelt intézkedését, melyet Mátyás főherczeghez intézett. Ebben elvben teljesíti testvére kérését de csak abban az esetben, ha pontosan utána néztek a dolognak, hogy nincs-e valami akadály a kinevezésnek, mert ebben nem elég a magyarországi helytartó véleménye, hanem a legközelebbi nyolczados ítélőszék ülése alkalmával meg kell kérdezni a jelenlevő főurakat is,¹⁰ sőt öcscsétől is kér véleményt, hogy tekintettel a magyar rendek folytonos panaszaira, melyeket országgyűlések alkalmával az idegenek ellen szórnak, helyesnek tartja-e a kérés teljesítését.

⁹ ... blossen titulum gedachten Infulierten Abten Koloswary ... Ludvigh Stroppa gedachten Hofcaplan ... Wer uns viel Jahr embsig und vleissig gedient, ... siebensig Jahr alt und des Willens ist sein Leben bei unsern Diensten zzubringen ... dem es ohne Schaden beschehen ist. ...

¹⁰ ... Noch zur Zeit nit wol resolviren mögen, dass nit allein der Locumtenens, sonder auch die samentlichen Hungerischen Rāth zuvor nochmals mit Ihrem Gutachten, Welches am jüinglichsten bei den nächsten herzur-nahenden Octavalibus beschehen kann, vernommen werden.

Mátyás főherczeg pártolta a kérést, hivatalosan kérte a magyarországi nyolczados törvényszék véleményét. A mint azonban *Fejérvörösközy* István nyitrai püspök 1591. április 29-iki jelentéséből kitűnik, az 1591. Szent György napi nyolczados bíróság nem ülhetett össze némely tagjának betegsége miatt. Erre, nehogy a fontos ügy halasztást szenvedjen, a jelentésttevő püspök a pécsi és luini püspökökkel vette vizsgálat alá a kérés teljesíthetőségét s arra az eredményre jutottak, hogy ámbár a kért apátság jelenleg az erdélyi fejedelemtől van alá vetve, de a collatio joga a Felséget illeti, tehát adományozhatja; csak az illetőnek idegen volta akadály, mivel az idegenek ellen majdnem minden országgyűlésen panaszkodnak.

Rudolf úgy látszik tekintettel volt a magyarországi rendeknek az idegenekkel szemben való ellenséges hangulatára és mivel előtte az egész ügy sokkal jelentéktelenebbnek látszott semhogy érdemesnek tartotta volna miatta a rendeket kihívni, Stroppa ezáltal elesett a kolozsmonostori apátság címétől. Reménye pedig, hogy óhaja bármely irányban is teljesebbé mehessen, ezután még ingatagabb alapon állott, mert meghalt fő pártfogója Erzsébet királynő s 1592-től kezdve már csak Mátyás főherczeg pártfogására támaszkodhatott. Együtt mentek Prágába a császár elé s ott szolgálatból való elbocsátása alkalmával végkielégítésként kérte Rudolftól, hogy jutalmazza meg végre valamely jövedelemmel bíró infulás prépostsággal vagy apátsággal. A császár kegyesen fogadta a kérelmet, de teljesítését akkorra ígérte, ha lesz Magyarországon üresedés. A várva várt üresedést azonban nem hozta meg az idő és újlag kérte Mátyás főherczegtől a kolozsmonostori apáti cím kieszközölését. Kérelmében kiemelte öregségét, a mit az uralkodó ház szolgálatában ért el, anélkül, hogy máshelyt igyekezett volna érdemeket és kitüntetést szerezni, ezzel szemben úgy is csak igen sovány kárpótlás lenne a pusztai cím, a miért nem kér senkisémet, mert nem jár vele jövedelem; így már évek óta üresedésben áll.

Kérelmét Mátyás főherczeg el is juttatta az illetékes helyre, honnan Rudolf minisztere 1592. szeptember 13-án olyan jelentés kíséretében küldötte le a magyar helytartó tanácsához, hogy megadható, mert csak pusztai cím s így senkitől el nem vesz semmit, így az ügy egykettőre sikeres megoldást nyert. Így hát végre teljesebbé Stroppa Lajos óhajta, a királyi kegyúr részéről megkapta a kolozsmonostori apáti címet, csak a pápai megerősítés és az egyházi felavatás volt még hátra. A szegénységéről amúgy is panaszkodó papnak elég fej-törést adható a pápai megerősítés megnyerése, melyet az annaták

és taxák¹¹ alakjában bizony csak pénzen lehetett megvásárolni. Olasz nyelven írt köszönő sorai keretében tehát újból Mátyás főherceghez fordul, hogy nehéz helyzetéből kisegítse. Három ajánló levelet kér: egyet a pápához, egyet a Datariahoz s az utolsót Spinola bíboroshoz. E levelek tanúbizonyosságul fognak szolgálni, hogy csak üres címről van szó és ha a pápa s a Dataria az annatát és taxát az apátság jövedelméhez fogja mérni, úgy nem kap semmit sem, mert az apátságnak jelenleg semmi jövedelme sincs, elégedjék meg tehát Róma az eddig fizetni szokott annata felével egyszer s mindenkorra s a taxát meg egészen engedje el; Spinola bíboroshoz pedig azért kér ajánlólevelet, mert a legjobb pártfogót lehetne benne megszereznie, hiszen ő is hasonló módon jutott régebben infulához. Záradékul kéri a főherceget, hogy pártfogolja őt a pápánál azon engedély megnyerése érdekében, hogy „ad arbitrium episcopi“ valamelyik püspök felavathassa és felékesíthesse az apáti jelvényekkel.¹²

Ezt is megkapta. Bécsben felavatták apátnak, letette az apostoli széknek tenni szokott hűségesküit s mint kolozsmonostori címzetes apátnak végső szándéka volt haza menni Bresciába. Aktacsomónkban levő utolsó levele köszönő sorait foglalja magában a már, e levél szerint, 87 éves elaggott papnak. De hílasorait bizonyos elégedetlen hangulat lengi át. Belátja, hogy a mit kért s a mit nagynehezen végre megkapott, csak üres cím és belőle megélni nem lehet. Habár nem igen remél teljeseledést, mégis megkoczkáztat Mátyásnál egy utolsó kérést: t. i., hogy eszközöljön ki számára egy olyan jövedelmű apátságot Magyarországon, mint amennyi hajdan a kolozsmonostorinak volt, mert anélkül neki, a Habsburg-ház legrégebb életben levő szolgálójának a legnagyobb nyomorban kell meghalnia hazájában, nagy szegényére volt urainak honfitársainak, ellenkező esetben pedig, ha óhaját teljesítik nagy dicsőségére, mert mindenki előtt el fog dicsekedni a császár hálájával s bőkezűségével! Ezzel azonban a szegény Stroppa bizonyára nem dicsekedhetett el Bres-

¹¹ A bíbornoki consistoriumban adományozott püspökségekért s nagyobb javadalmú egyházi méltóságokért, a melyeknek egy évi jövedelme 100 arany forintnál nagyobb volt, kellett fizetni a kinevezettnek az annatát; a mely IX. Bonifaczius óta egy évi jövedelemnek egy harmadát tette, mely összegnek fele a pápát, a másik rész pedig a praecanonisatiókor jelen volt bíbornokoké lett. A taxák az ugyanakkor fizetni szokott mellékdíjak voltak, Dr. Lukács József: Középkori pápai adókönyvek (Budapest, 1908.) 5--6. ll.

¹² Dátuma hiányzik; 1593-ban készülhetett s intézték el, mert egy 1593-iki aktához van csatolva.

ciában, ahová Gráczból költözni akart, mert egyháztörténetünk adatai semmi bizonyosságát sem adják a császár ez irányú ajándékozásának. Magyarországon nem is kapott továbbat semmit sem. Sikertelen igyekezete után ismét a külföld felé irányította figyelmét! Erre vall, hogy Mátyás főherceg négy évvel később 1597 május 31-én ismét az ő ügyében ír Peretti Sándor bíborosnak. Ez Stroppa ügyét már előbb is pártolta, hiszen a főherceg ez alkalommal védencze nevében már előbbi szívességeként mond köszönetet. Ujabb kérése az, hogy hazájában Bresciában kanonokságot vagy jövedelmes prépostságot nyerjen.¹³ Hogy azonban milyen sikere volt ez ajánlásnak, nem tudjuk. Lehet, hogy az ügy elintézése közben esetleg meghalt. Sem szíve, sem nemzetsége, de még működése sem fűzték Stroppa Lajost Magyarországhoz; nagy fáradtsággal kiküzdött apáti czíme mégis biztosít számára egy szerény lapot egyháztörténetünkben.

(Kolozsvár.)

Dr. Csomor Lajos.

¹³ Eredetije a római Bibliotheca Chigiana L. III. 59. toI. 154. Másolatát, dr. Veress Endre szívességéből használtam.